

Zgodovina društva

Gasilsko društvo Črni Vrh je bilo ustanovljeno leta 1895. Pobudo je dal tedanji vikar Janez Nepomuk Hladnik, ki je društvo dejansko tudi ustanovil. O tem govorijo različni viri: »Ognjegasci pa so se pred njimi prvič prikazali v lepi društveni opravi.« (Dom in svet, 1895) ... »Kot na poročajo, se je v Črnem verhu nad Idriji ustanovilo ognjegasno društvo ...« (Slovenec, 1895). Obstaja še nekaj drugih datumov, zagotovo pa drži tisti z letnico 1895.

Takoj po ustanovitvi so gasilci začeli razmišljati o opremi in lastnem domu. Tako je bila kar hitro kupljena brizgalna Samassa, iz Dunaja pa so pripeljali dvanajst metrov dolgo mehansko lestev na kolesih. Ta je bila do leta 1944 najdaljša v idrijski okolici. Leta 1900 je Katarina Plešnar društvu zapustila 1200 kron. S tem denarjem, prostovoljnim delom in prispevki krajanov, so leta 1901 dogradili gasilski dom. Blagoslovi I ga je tedanji idrijski dekan Mihael Arko, prisoten je bil tudi ustanovitelj gasilskega društva Janez Nepomuk Hladnik, takrat že deželni poslanec. Zelo hitri se je širilo tudi društveno članstvo. Imeli so veliko vaj, prvi večji preizkus pripravljenosti pa je bil požar, ki je leta 1908 zajel gornji del Črnega Vrha, v katerem je pogorelo 31 poslopij. V spominski knjigi je požar samo omenjen, o gasilcih pa ne piše nič.

V društvu so poleg gasilstva počeli še marsikaj, imeli so igralsko skupino, pevski zbor in knjižnico.

Konec julija 1914 se je začela 1. svetovna vojna. Večina članstva je bila vpoklicana, v gasilskem domu pa so se naselili vojaki, ki so dom dobesedno raznesli. V domu je bilo skladišče municije, ki so ga, zanimivo, stražili prav ostareli gasilci. Po končani vojni je bilo treba zopet poprijeti za delo. O takratnih povojnih dogodkih je kronist zapisal: »Zgodilo se je nekaj takega, na kar ni nobeden pomislil. Za na domove vračajočimi se vojaki se korakala italijanska vojska. Tako je bilo tudi v Črnem Vrhu.«

Nove, italijanske oblasti so takoj izpraznile gasilski dom. Ker se mnogi gasilci niso vrnili iz fronte, se je pritegnilo mnogo mladih. Najprej so začeli z vajami in popravilom razdejanega doma. Obnovili so tudi oder, spet sta zaživela igralska skupina in pevski zbor. Italijani sprva niso ovirali dela društva, ko pa je prišel na oblast fašizem, so se začele prve težave. Ker je v Črnem Vrhu delovalo več različnih društev, med njimi tudi prosvetno, so skušali njihovi člani rešiti, kar se je rešiti dalo. Tako so leta 1925 združili pevske zbore. Kronika prosvetnega društva navaja: »Ker drugače ne bo šlo več naprej, smo se dogovorili z gasilci za uporabo njih dvorane in tudi pevci našega in njih društva bodo poslej peli skupaj.«

Leta 1932 je bilo društvo ukinjeno. V gasilskem domu se je naselil Dopolavoro. Nekateri gasilci so bili kasneje razporejeni med poklicne gasilce v južno Italijo in na Sicilijo. Dolgoletni poveljnik Ivan Žigon je v teh letih prejel najvišje gasilsko odlikovanje.

1. septembra 1944 je ob napadu na Črni Vrh zgorel gasilski dom z vso opremo in arhivom. »Uničenih je bilo 27 poslopij. Od tega jih je med samim napadom zgorelo 22, pet poslopij pa so požgali po končanem napadu.« Vojna je na vse mogoče načine premešala tudi gasilske vrste.

Takoj po končani vojni so se gasilci začeli ponovno postavljati na noge, začeti so morali prav na dnu. Že na jesen 1945 so dobili iz Idrije črpalko Samassa. Do leta 1947 so obnovili gasilski dom, streho je dobil »na novega leta dan 1947.«

Leta 1954 so kupili prvo motorno brizgalno in razvili prapor. Botra prapora sta bila Ljudmila Pagpn in Bogomir Lampe. Istega leta je bila ustanovljena tudi ženska desetina. Leta 1958 so ustanovili desetino v Zadlogu. Tej desetini je bila prepuščena stara brizgalna, ker je v tem času društvo kupilo še eno podobno v Ledinah. Takrat so črnovrški gasilci zelo skrbeli za izobraževanje in naraščaj. Tista leta je društvo vodil Alojzij Pirc, gasilski častnik, ki je imel veliko zaslug in bil tudi večkrat odlikovan. Najbolj so bili odmevni njegovi uspehi in uspehi varovancev na gasilskih tekmovanjih.

Leta 1979 je društvo dobili kombi TAM, motorno brizgalno rosenbauer, krajani pa so kupili traktorsko cisterno.

Po letu 1980 se je pričelo s pripravami na adaptacijo doma. Leta 1983 je bilo izdano dovoljenje za adaptacijo, ki je v bistvu postala skoraj novogradnja. Izvedbo so v glavnem na plečih nosili društvo in krajani a svojimi prispevki.

Ko se je bližala 100-letnica društva, je padla ideja o kamionu s cisterno. Znova so bili na udaru krajani, ki so zbrali dovolj sredstev za nakup sicer malce rabljenega mercedesa. Stoletnica društva leta 1995 je bila nekaj posebnega. Na marjetno nedeljo so se zbrali vsi prebivalci črnega Vrha z okolico in bilo je kaj videti. Prevezli in blagoslovili so opremljeno vatocisterno, kip svetega Florjana (izdelal ga je rojak Franc Rupnik) in nov prapor, ki sta mu botrovala Prebil Plast d. o. o. ter Mihaela in Valentin Lampe. Tudi gasilski dom je dobil dokončno podobo. Z darilno pogodbo Antonije Skvarča pa je bilo zaokroženo tudi pripadajoče zemljišče.

Po letu jubileja je delo pri društvu teklo po ustaljeni poti. Na vse mogoče načine in iz vseh koncev se je zbiralo denar in se počasi, kos za kosom, nabavljalo opremo. V tem času je prišlo do menjave v poveljstvu. Dolgoletnega in zaslužnega poveljnika, danes že pokojnega Gašperja Kavčiča, je zamenjal Valentin Lampe. Tudi dolgoletni predsednik Jože Logar, ki ima nesporne in pomembne zasluge posebno pri gradnji doma in pri nakupu avtocisterne, je odložil predsednikovanje. Zamenjal ga je Emil Rudolf, ki danes društvo uspešno vodi.

Ker pa je treba slediti napredku je padla odločitev, da se za 110-letnico kupi novo terensko vozli. Znova so se krajani odlično odrezali, k nakupu pa je prispevala tudi GZ Idrija. Novo terensko vozilo z vso potrebno opremo je sedaj ponos črnovrških gasilcev.

V društvu poleg novega vozila in veliko nove opreme tudi drugače veje nov veter. Zelo aktivno je namreč začela delovati gasilska mladina pod mentorskim vodstvom Jureta Kavčiča, Florjana Tominca in Andreja Žigona.

Povzeto po zapisu Bernarda Čuka

Polona Rudolf

